

***Годишна информација
за плаќањата во Република
Северна Македонија
во 2022 година***

**НАРОДНА
БАНКА НА
РЕПУБЛИКА
СЕВЕРНА
МАКЕДОНИЈА**

јули 2023 година

СОДРЖИНА

РЕЗИМЕ	2
1. ПЛАТЕЖНИ УСЛУГИ	4
1.1 ПЛАТЕЖНИ ТРАНСАКЦИИ СО КРЕДИТНИ ТРАНСФЕРИ	5
1.2 ПЛАТЕЖНИ ТРАНСАКЦИИ СО ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ	7
2. ПЛАТЕЖНА ИНФРАСТРУКТУРА	11
2.1 ПЛАТЕЖНИ СМЕТКИ ВО ДЕНАРИ	11
2.2 ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ, УРЕДИ НА МЕСТА НА ПРОДАЖБА И БАНКОМАТИ	13
3. ПЛАТНИТЕ СИСТЕМИ ВО ЗЕМЈАТА	17

РЕЗИМЕ

Платежниот пејзаж во Република Северна Македонија во 2022 година **бележи натамошно зголемено користење на платежните услуги** од страна на граѓаните и компаниите за извршување безготовински плаќања за производите и услугите во земјата, коишто ги овозможуваат давателите на платежни услуги (банките).

Според податоците со кои располага Народната банка¹, бројот на безготовинските платежни трансакции во земјата во 2022 година порасна за 6,8% во однос на 2021 година и изнесуваше 195 милиони платежни трансакции². Растот речиси во целост произлегува од посилниот раст на бројот на трансакции со платежни картички за 13,1%, со што нивното учество во вкупниот број безготовински трансакции достигна значителни 62,1% (58,7% во 2021 година), при истовремено зголемување и кај вредноста на овие трансакции за 18,7%. Притоа, забележан е сè поголем број на овие трансакции на физичките места на продажба (108,8 милиони трансакции, при годишен раст од 13,3%), но продолжува и позитивниот тренд на пораст на трансакциите на места на продажба за е-трговија (годишен раст од 11,6%).

За извршување на плаќањата со картички, граѓаните и компаниите на нашата земја на крајот од 2022 година располагале со 2,1 милион платежни картички, односно 1,2 картички по депонент физичко лице, или 0,4 картички по депонент правно лице. Кај 69,6% од вкупниот број платежни картички е овозможена бесконтактната технологија, при солидна инфраструктура за прифаќање бесконтактни плаќања (86,1% во вкупниот број уреди за електронски плаќања на физичките места на продажба на крајот на 2022).

Од друга страна, кредитните трансфери во 2022 година забележаа умерен годишен пад од 2,2% кај бројот на трансакциите коишто изнесуваа 73,9 милиони заради помалиот број платежни трансакции иницирани од правните лица, како и кај вредноста на трансакциите коишто забележаа пад од 3,5% (5.687 милијарди денари) предизвикан од падот на вредноста на трансакциите иницирани од банките со кои вршат пренос на парични средства кон физички и правни лица, вклучувајќи ги и државата и државните органи. Кај физичките лица вкупниот број платежни трансакции со кредитни трансфери бележи годишен раст од 1,7%, при истовремен годишен раст на вредноста од 8,8%. Притоа, физичките лица сè почесто го користат електронското банкарство, коешто забележа годишен раст од 8,2% кај бројот, односно 15,2% кај вредноста на трансакциите.

---

¹ Податоците за платежната статистика се изготвени врз основа на извештаите од давателите на платежни услуги и операторите на платните системи коишто НБРСМ ги прибира во согласност со: Одлуката за доставување и објавување на податоци за извршените активности во платниот промет („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 88/2021) и Упатството за доставување податоци за извршените активности во платниот промет („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр.118/21 и 189/21). Со стапувањето во сила на Законот за платежни услуги и платни системи во јануари 2023, се изработија нови подзаконски акти, коишто произлегоа од овој закон и коишто го регулираат доменот на платежната статистика: Одлуката за содржината, начинот, формата и роковите за доставување и објавување на податоците и информациите за платежната статистика („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 12/23) и Упатството за доставување податоци и информации за платежната статистика („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 116/23).

² Безготовинските платежни трансакции се однесуваат на вкупните плаќања во земјата извршени со платежни картички и со кредитни трансфери (или т.н. платни налози).

Од 3,75 милиони платежни сметки коишто во 2022 година давателите на платежни услуги во земјата ги одржувале и им биле на располагање на корисниците на платежни услуги, 95% се сметки на физичките лица коишто бележат годишен пад од 0,9%, додека остатокот од 5% се сметки на правните лица, коишто, пак, бележат годишен раст од 0,9%. Притоа, 40,9% од вкупните платежни сметки на сопствениците им биле достапни за увид во состојбата и промените на сметките по електронски пат, додека, пак, 18,7% од вкупните платежни сметки биле достапни за иницирање плаќања преку интернет-банкарство или мобилна платежна апликација.

Во 2022 година, банките и натаму се главните даватели на платежни услуги за граѓаните и правните лица во земјата, но со новиот Закон за платежни услуги и платни системи чијашто примена започна од 1 јануари 2023 година, се овозможи влез на нови даватели на платежни услуги на пазарот во нашата земја со истовремено збогатување и на сетот платежни услуги. Па така, со исполнувањето на регулаторните барања за дозвола од Народната банка, покрај банките, платежни услуги ќе може да даваат и штедилниците, платежните институции, институциите за издавање електронски пари, како и финтек-секторот – давателите на услуги за иницирање на плаќањата и давателите на услуги за информации за сметки. Се очекува дека новата правна рамка ќе ја поттикне конкуренцијата во доменот на платежните услуги и ќе доведе до збогатување на услугите и нивно засновање на дигитални решенија, што ќе придонесе и за поголема финансиска вклученост на граѓаните.

1. ПЛАТЕЖНИ УСЛУГИ

Во 2022 година, граѓаните и компаниите во Република Северна Македонија извршија 195 милиони безготовински платежни трансакции (во вредност 5.808 милијарди денари)³, со користење на платежните услуги коишто ги овозможуваат давателите на платежни услуги во земјата. Во споредба со 2021 година, овој број се зголеми за 6,8%, (во вредност годишен пад од 3,1%). Притоа, забележан е висок годишен раст кај употребата на платежните картички за плаќање производи и услуги во трговијата од 13,1% (во вредност 18,7%), при остварени 121 милион трансакции (во вредност 120 милијарди денари). Високото структурно учество од 62% на бројот на трансакциите со платежните картички во вкупниот број платежни трансакции во земјата го потврдува фактот дека сè почесто се ползуваат придобивките од дигитализацијата на пазарот на платежните услуги, како резултат на промените во навиките и култура на граѓаните и компаниите при извршувањето на плаќањата во земјата. Од друга страна, 73,9 милиони кредитни трансфери извршени во 2022 година во вредност 5.687 милијарди денари забележаа умерен годишен пад од 2,2% заради помалиот број платежни трансакции иницирани од правните лица, како и пад од 3,5% кај вредноста предизвикан од падот на вредноста на трансакциите иницирани од банките со кои вршат пренос на парични средства кон физичките и правните лица, вклучувајќи ги и државата и државните органи.

Табела 1
Безготовински платежни трансакции

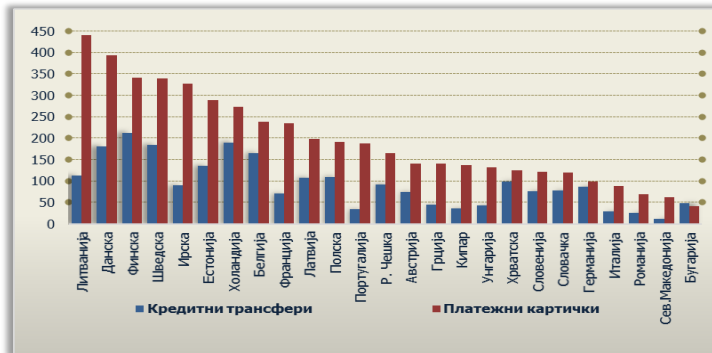
Платни инструменти	Број на трансакции			Вредност на трансакции		
	2021	2022	Годишна промена	2021	2022	Годишна промена
Вкупни платежни трансакции во земјата	182,734,359	195,122,718	6.8%	5,995,174,103,373	5,808,042,331,011	-3.1%
<i>Кредитни трансфери</i>	75,513,492	73,873,832	-2.2%	5,893,635,400,321	5,687,497,121,095	-3.5%
<i>Платежни картички</i>	107,220,867	121,248,886	13.1%	101,538,703,052	120,545,209,915	18.7%

Извор: НБРСМ.

³ Во табелата 1 се прикажани вкупните кредитни трансфери коишто ги опфаќаат кредитните трансфери (или т.н. платни налози) иницирани од физичките и правните лица во земјата коишто не се монетарни финансиски институции (сектор немонетарни ФИ), како и кредитните трансфери иницирани од монетарните финансиски институции (сектор монетарни ФИ) за сопствените плаќања или за плаќањата по инструкции на државата и државните органи кон секторот немонетарни ФИ. Во однос на платежните трансакции со платежни картички, во табелата 1 се прикажани само плаќањата за купени производи и услуги во трговијата, додека повлекувањето и депонирањето готовина со користење платежни картички се анализира во делот 1.2 Платежни трансакции со платежни картички од оваа информација.

Графикон 1

Број на платежни трансакции со кредитни трансфери и платежни картички, по глава на жител

Извор: НБРСМ и ЕЦБ.

Споредбената анализа на податоците за извршување платежни трансакции со кредитни трансфери и платежни картички во земјата, во однос на земјите членки на Европската Унија покажува дека во нашата земја преовладува користењето на платежните картички со кои во 2022 година се извршени 63 трансакции по глава на жител, што е сè уште значително под просекот од 200 трансакции по глава на жител кај земјите членки на ЕУ.

Најголем број трансакции по глава на жител со платежните картички се остварени во Литванија (440), а најмалку во Бугарија (41). Во нашата земја, значително помал е и бројот на кредитни трансфери по глава на жител (12 трансакции), во споредба со просекот кај земјите членки на ЕУ (94 трансакции по глава на жител).

1.1 ПЛАТЕЖНИ ТРАНСАКЦИИ СО КРЕДИТНИ ТРАНСФЕРИ

Заради посоодветно согледување на навиките за извршување на плаќањата од страна на физичките и правните лица во земјата, а особено во однос на користењето на дигиталните канали за иницирање на плаќањата, Народната банка почнувајќи од 2021 година започна да прибира аналитички податоци за *вкупните кредитни трансфери* коишто се поделени во три поткатегории: *кредитни трансфери иницирани од немонетарни ФИ (правни и физички лица), кредитни трансфери иницирани од монетарни ФИ за сопствените плаќања и кредитни трансфери иницирани од монетарни ФИ по инструкции на државата и државните органи со кои се врши пренос на парични средства кон физичките лица.* Потребата за поголема аналитичност на овие податоци произлезе и во времето на пандемијата, поттикнато од воведувањето на домашната платежна картичка, како една од мерките на Владата на Република Северна Македонија за поддршка на економската активност во услови на ковид-19, а во контекст на потребата од пријавувањето на трансакциите со кои се врши збирен пренос на паричните средства од државата кон сметките на банките коишто потоа ги распределуваат на платежните сметки на граѓаните.

Вкупните кредитни трансфери во 2022 година забележаа умерен годишен пад од 2,2% кај бројот на трансакциите коишто изнесуваа 73,9 милиони, како и кај вредноста на трансакциите коишто забележаа пад од 3,5% (5.687 милијарди денари). Од аспект на движењата кај поодделните категории објаснети погоре, бројот на кредитни трансфери иницирани од страна на физичките и правните лица во земјата во 2022 година забележа годишен пад од 2,9%, предизвикан од падот на бројот на трансакции

иницирани од правните лица, при остварена вредност од 4.399 милијарди денари којашто бележи годишен раст од 11,3%. Понатаму, платежните трансакции иницирани од банките со кои вршат пренос на парични средства кон физичките и правните лица, вклучувајќи ги и државата и државните органи, забележаа годишен раст кај бројот на трансакциите од 8,0%, при истовремен пад на вредноста од 35,2%. Платежните трансакции иницирани од банките по инструкции на државата и државните органи забележаа годишен раст од 2,2% кај бројот, односно 7,8% кај вредноста.

Заради подетално согледување на навиките на физичките и правните лица при извршувањето на плаќањата, подеталната анализа на кредитните трансфери во понатамошниот дел се однесува само на кредитните трансфери иницирани од секторот немонетарни ФИ, односно од физичките и правните лица. Така, во структурата на бројот на кредитни трансфери од аспект на корисникот и натаму преовладуваат правните лица со 65,8% додека, пак, остатокот од 34,2% се иницирани од физичките лица. Физичките лица сè почесто ги користат придобивките на електронското банкарство, при што електронските кредитни трансфери во 2022 година забележаа годишен раст од 8,2%. Сепак, кај физичките лица сè уште преовладува иницирањето на платежните трансакции на хартија со учество од 73,5% во вкупниот број кредитни трансфери иако тие забележаа годишен пад од 0,4% во споредба со 2021 година. Мобилните платежни апликации како канал за иницирање на платежните трансакции, сè почесто се користат од граѓаните на нашата земја. Така, во текот на 2022 година е забележано најголемо учество на мобилните платежни апликации од 54,2%, за сметка на намалувањето на структурното учество на персоналниот сметач коешто изнесува 45%, при ниско учество на банкоматите од 0,6%. За разлика од физичките лица, правните лица 64,5% од вкупните кредитни трансфери ги извршиле електронски. Иако преовладува употребата на персоналниот сметач (97,8%), сепак се забележува благ пораст на учеството на мобилните платежни апликации чиешто структурно учество е зголемено за 0,4 п.п., во споредба со 2021 година.

Табела 2

**Кредитни трансфери иницирани од страна на физичките и правните лица
(учество во %)**

Број на Кредитни трансфери (структурално учество на физички и правни лица)	2019		2020		2021		2022	
	Физички лица (%)	Правни лица (%)	Физички лица (%)	Правни лица (%)	Физички лица (%)	Правни лица (%)	Физички лица (%)	Правни лица (%)
Според иницијаторот на плаќањето	29.9	70.1	28.7	71.3	32.6	67.40	34.2	65.80
Според начинот на иницирање								
хартиени	78.0	46.0	68.2	40.4	75.0	38.3	73.5	35.5
електронски	22.0	54.0	31.8	59.6	25.0	61.7	26.5	64.5
Според уредот на којшто се иницирани електронските кредитни трансфери								
персонален сметач	75.0	98.9	66.6	98.6	49.7	98.2	45.0	97.8
мобилен телефон	24.0	1.1	32.7	1.4	49.5	1.8	54.2	2.2
банкомат	1.0	/	0.7	/	0.8	/	0.6	/
други уреди	/	/	/	/	/	/	0.2	/
Учество на трајните налози во вкупни Кредитни трансфери	18.3	0.2	16.7	0.2	18.8	0.2	19.8	0.3

Извор: НБРСМ.

Трајниот налог, како поткатегорија на кредитен трансфер со кој се овозможува извршување безготовински платежни трансакции врз основа на договорен однос помеѓу

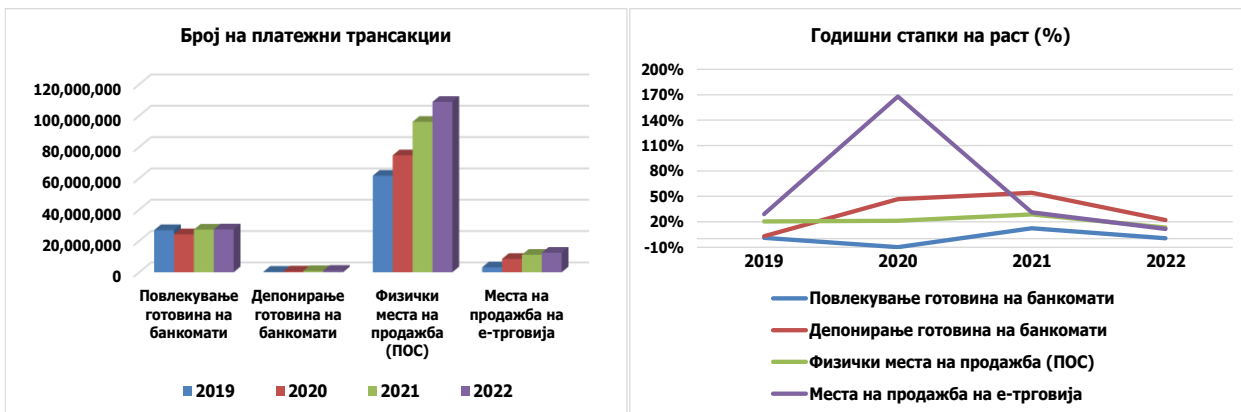
имателот на платежната сметка и ДПУ, сè почесто се користи од физичките лица, при што неговото учество во вкупните кредитни трансфери изнесува 19,8% (годишен раст на учеството од 1 п.п.).

1.2 ПЛАТЕЖНИ ТРАНСАКЦИИ СО ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ

Вкупниот број извршени **платежни трансакции со платежни картички издадени од домашни издавачи на терминалските уреди лоцирани во земјата** за готовински трансакции и за плаќање производи и услуги во земјата во 2022 година изнесуваше 149,6 милиони трансакции и забележа годишен раст од 10,6%, при остварена вредност од 301,8 милијарди денари (годишен раст од 10,0%). Притоа, употребата на картичките за плаќање во трговијата забележа позначителен раст од 13,1% кај бројот и 18,7% кај вредноста, со најголем број на трансакции на физичките места на продажба (108,8 милиони трансакции, при годишен раст од 13,3%), а продолжува и позитивниот тренд на пораст на трансакциите на местата на продажба за е-трговија (годишен раст од 11,6%). Кај трансакциите за повлекување готовина движењата се стабилни со благ годишен раст од 0,5%. Исто така, значително висок годишен раст од 22% се забележува и кај употребата на платежните картички за депонирање готовина на банкоматите, иако бројот на овие трансакции е сè уште низок.

Графикон 2

Трансакции со платежни картички на терминалските уреди лоцирани во земјата, со платежни картички издадени во земјата

Извор: НБРСМ.

Од аспект на вредноста на платежните трансакции со платежни картички, се забележува постојан раст на учеството на трансакциите во трговијата во земјата, за сметка на намалувањето на учеството на повлекувањето готовина од банкоматите, што ја потврдува промената на навиките на физичките и правните лица, па се бележи сè поголема употреба на платежните картички за вршење платежни трансакции во трговијата. Така, учеството на вредноста на платежните трансакции со платежните картички во трговијата во земјата се зголемува од година во година, достигнувајќи 41,9% во 2022 година. За споредба во 2019 година, како година пред пандемијата, ова учество изнесувало 29,8%.

Графикон 3

Вредност на платежните трансакции со платежни картички во земјата (%)

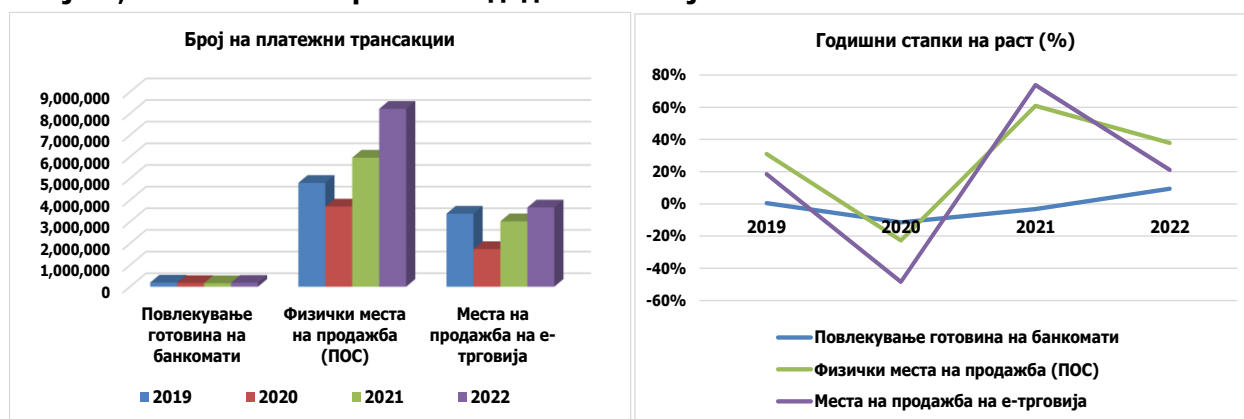

Извор: НБРСМ.

Значително висок годишен раст од 31,8% во 2022 година е забележан кај бројот на трансакции со **платежни картички издадени во земјата на терминалските уреди лоцирани во странство**, при што се извршени 12,1 милион трансакции. Слично како и кај употребата на картичките издадени од домашните издавачи на терминалските уреди лоцирани во земјата, во периодот по пандемијата се забележува позитивен раст на употребата на платежните картички на терминалските уреди на физичките места и местата на продажба за е-трговија, со евидентиран годишен раст од 37,8% и 21,1%, во 2022 година, соодветно. Вредноста на трансакциите со овие картички во 2022 година изнесуваше 27,8 милијарди денари и бележи висок годишен раст од 41%, во однос на 2021 година.

Графикон 4

Трансакции со платежни картички на терминалските уреди лоцирани надвор од земјата, со платежни картички издадени во земјата

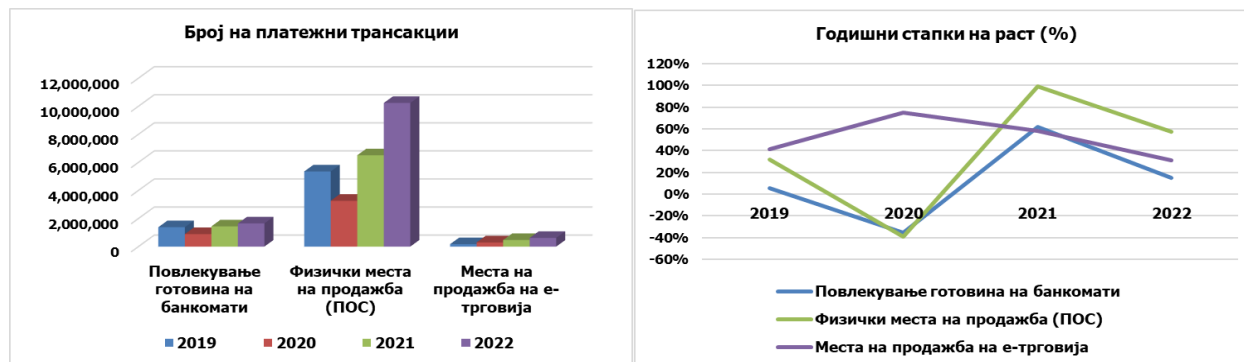

Извор: НБРСМ.

При користењето на **платежните картички издадени во странство на терминалските уреди лоцирани во земјата** во 2022 година се забележува висок годишен раст од 31,9%, при што беа остварени трансакции во вредност од 42,1 милијарда денари. Со овие картички се извршени 12,5 милиони трансакции, при што е остварен годишен раст од 48,5% предизвикан од високиот годишен раст на трансакциите на физичките места на продажба од 57,3%, како и од растот на трансакциите на местата на продажба за е-трговија од 31,2%. Од аспект на навиките на употреба на странските платежни картички во земјата, и покрај тоа што најмногу се употребуваат за плаќања на физичките места на продажба и во текот на 2022 година, сепак од 2019 година па наваму, продолжува позитивниот тренд на пораст на бројот на трансакциите на местата на продажба за е-трговија во земјата.

Графикон 5

Трансакции со платежни картички на терминалските уреди лоцирани во земјата, со платежни картички издадени во странство

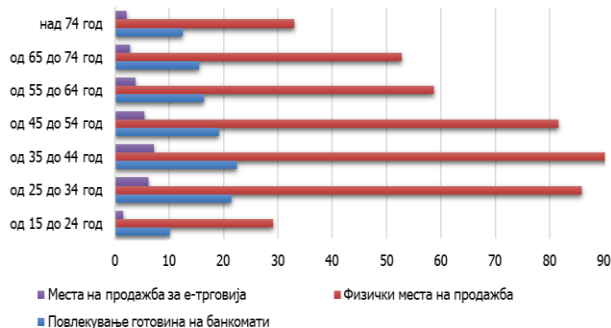
Извор: НБРСМ.

Анализирајќи го **користењето на платежните картички по возрастни групи**⁴, се согледува дека повеќе од половината, или 65,8% од вкупниот број платежни трансакции остварени во трговијата во земјата со платежни картички издадени во земјата во 2022 година биле извршени од возрастните групи од 25 до 54 години. Овие возрастни групи направиле најголем број платежни трансакции по глава на жител на физичките места на продажба (90), а помалку на местата на продажба за е-трговија (6). Понатаму, истите возрастни групи на 1.013 банкомати во земјата оствариле 21 трансакција по глава на жител за повлекување готовина. Во извршувањето на трансакциите остварени во странство со платежни картички издадени во земјата преовладуваат трансакциите извршени од возрастната група од 25 до 44 години при извршени 7 трансакции по глава на жител на физичките места на продажба и 4 трансакции по глава на жител на местата на продажба за е-трговија.

⁴ За целите на платежната статистика, населението е поделено на следниве возрастни групи: 15 – 24 години, 25 – 34 години, 35 – 44 години, 45 – 54 години, 55 – 64 години, 65 – 74 години и над 74 години.

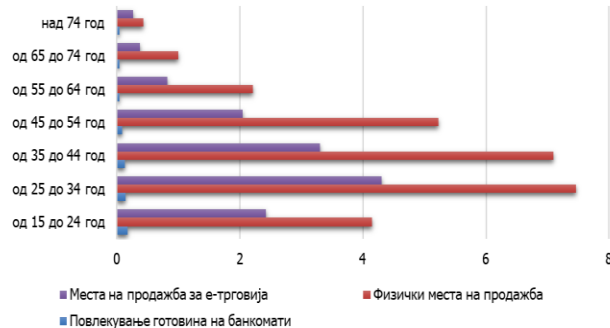
Графикон 6

Број на трансакции со платежни картички издадени во земјата, остварени во земјата, по возрастни групи, по глава на жител

Графикон 7

Број на трансакции со платежни картички издадени во земјата, остварени во странство, по возрастни групи, по глава на жител

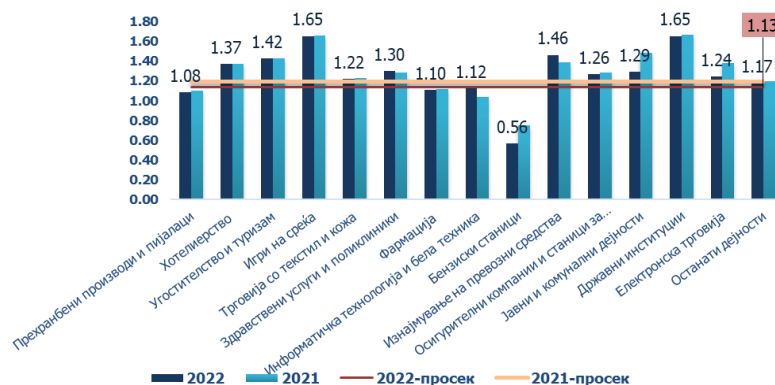

Извор: НБРСМ.

Врз прифаќањето на платежните картички влијаат, меѓу другите фактори, и надоместоците коишто ДПУ ги наплатуваат од трговците за поставената инфраструктура (ПОС-терминали) за прифаќање на платежните трансакции со платежни картички. Во таа смисла, во 2022 година, **просечниот надоместок којшто ДПУ го наплатиле од трговците изнесува 1,13%** од вредноста на прометот и забележа годишен пад од 0,06 п.п. во споредба со 2021 година. Од аспект на дејноста на трговецот, највисок надоместок од 1,65% се наплатува за услугите од „државните институции“ и „игрите на среќа“, коишто

Графикон 8

Надоместоци на место на продажба по вид на дејност на трговецот (%)

Извор: НБРСМ.

анализата покажува дека дејностите со највисоко зголемување на надоместокот се „ИТ и бела техника“ и „изнајмување превозни средства“ со 0,09 п.п. и со 0,07 п.п., соодветно.

2. ПЛАТЕЖНА ИНФРАСТРУКТУРА

2.1 ПЛАТЕЖНИ СМЕТКИ ВО ДЕНАРИ

Вкупниот број платежни сметки во денари на граѓаните и компаниите кај давателите на платежни услуги во земјата на крајот на 2022 година изнесува 3,75 милиони и бележи годишен пад од 0,8%. Од вкупниот број платежни сметки, 95% се сметки на физичките лица коишто бележат годишен пад од 0,9%, додека остатокот од 5% се сметки на правните лица коишто, пак, бележат годишен раст од 0,9%. Притоа, 40,9% од вкупните платежни сметки на сопствениците им биле достапни за увид во состојбата и промените на сметките по електронски пат, додека, пак, 18,7% од вкупните платежни сметки биле достапни за иницирање плаќања преку интернет-банкарство или мобилна платежна апликација.

Од аспект на сопственоста на сметките, 39,9% од платежните сметки на физичките лица (1,4 милиони сметки) се достапни за увид во состојбата и промените на сметките по електронски пат, а 43,4% од платежните сметки на физичките лица достапни за увид во состојбата и промените овозможуваат иницирање плаќања преку интернет-банкарство или мобилна платежна апликација. Во однос на правните лица, 60,2% од нивните платежни сметки (0,2 милиона сметки) се достапни за увид во состојбата и промените на сметките по електронски пат, додека, пак, 73,2% од платежните сметки достапни за увид во состојбата и промените овозможуваат иницирање плаќања преку интернет-банкарство или мобилна платежна апликација.

Табела 3
Платежни сметки во денари

2022 година											
Платежни сметки			од кои:			од кои:			Вкупен број на депоненти		
			Платежни сметки достапни преку ПС или друг уред за увид во состојба и промени по електронски пат			Платежни сметки за иницирање плаќања преку интернет-банкарство или мобилна платежна апликација					
Вкупно	ФЛ	ПЛ	Вкупно	ФЛ	ПЛ	Вкупно	ФЛ	ПЛ	Вкупно	ФЛ	ПЛ
3.747.108	3.560.874	186.234	1.533.114	1.420.924	112.190	699.336	617.226	82.110	1.877.199	1.759.806	117.393
Процентуално учество од „Платежни сметки“			40,9%	39,9%	60,2%	18,7%	17,3%	44,1%			
Процентуално учество од „Платежни сметки достапни преку ПС или друг уред за увид во состојба и промени“						45,6%	43,4%	73,2%			
Сооднос со „Платежни сметки“									2,0	2,0	1,6

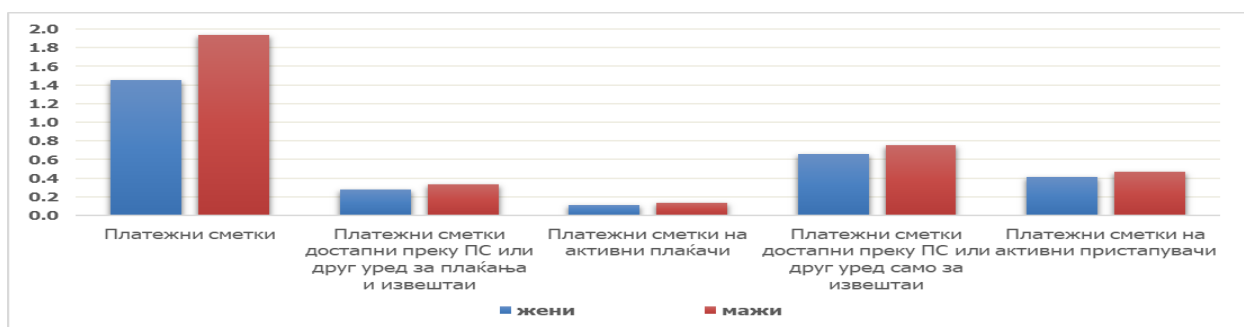
Извор: НБРСМ.

Поседување платежна сметка е првиот чекор кон финансиска вклученост на населението, при што од особено значење за финансиската вклученост во земјата е и согледувањето на поседувањето и активноста на употребата на платежните сметки за вршење електронски плаќања од аспект на **родовата структура и старосната структура по возрастни групи.**

Анализирано од аспект на родовата структура на населението е забележан родов јаз од 0,5 сметки повеќе во корист на мажите (2,1 сметка по глава на жител⁵ од машки пол, наспроти 1,6 сметки по глава на жител од женски пол). Имено, на крајот на 2022 година, 42,8% од сметките им припаѓаат на жени, додека 57,2% на мажи. Сепак, во споредба со мажите, жените во текот на 2022 година биле поактивни пристапувачи преку дигиталните канали кон своите сметки правејќи најмалку еден увид во состојбата или промените, како и поактивни плаќачи, користејќи ги погодностите на интернет-банкарството или мобилните платежни апликации. Така, од сметките во сопственост на жените и со можност за иницирање плаќања преку интернет-банкарство или мобилна платежна апликација, жените користеле 41,2%, додека во истиот период мажите користеле 39,5% од своите сметки со таа можност.

Графикон 9

Платежни сметки – родова структура, по глава на жител

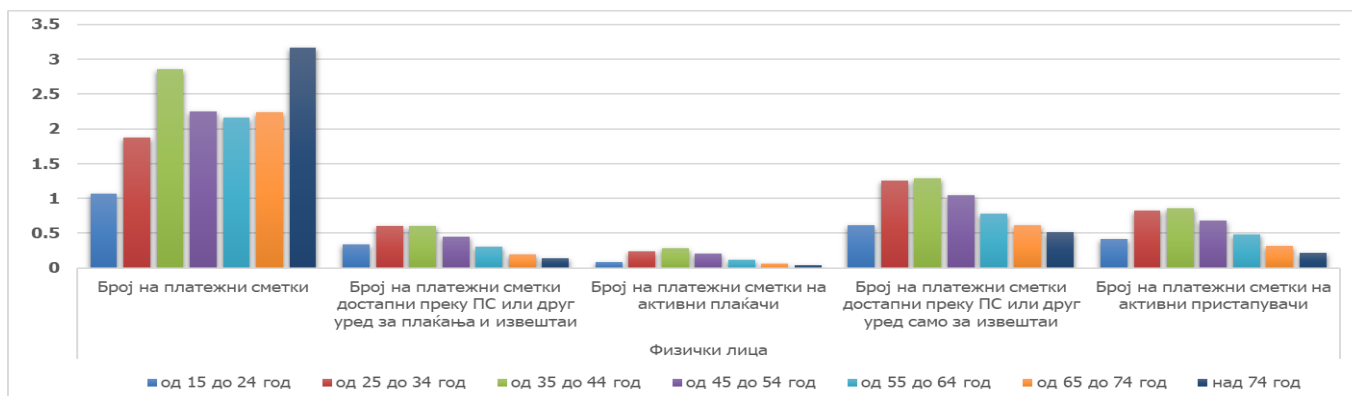

Извор: НБРСМ.

Од аспект на **возрасната структура**, граѓаните од возрасната група од 35 до 44 години, на која ѝ припаѓаат 13,9% од вкупното население, се сопственици на најголемиот број сметки на резидентите (22% или 2,9 сметки по глава на жител). Оваа возрасна група преовладува во активното користење на сметките за извршување плаќања преку интернет-банкарство или мобилни платежни апликации, учествувајќи со 29,2% во вкупниот број сметки на активни плаќачи и со 24,7% во вкупниот број сметки на активни пристапувачи. Слични движења се воочуваат и кај возрасната група од 25 до 34 години, на која ѝ припаѓаат 13% од вкупното население во земјата, а која учествува со 23,6% во вкупниот број сметки на активни плаќачи и со 22,2% во вкупниот број сметки на активни пристапувачи. Имајќи ја предвид правната рамка којашто обврзува исплатата на пензии во земјата да се остварува преку платежни сметки, се потврдува висока финансиска вклученост и на возрасните групи од 65 до 74 години и над 74 години кои поседуваат 2,2 и 3,2 сметки по глава на жител, соодветно. Сепак, граѓаните на возраст над 74 години се сопственици на незначителен број сметки на активни плаќачи по глава на жител, коешто произлегува од веројатноста за пониската дигитална вклученост и користење на дигиталните канали за плаќање од страна на оваа возрасна група. Општо земено, помладата популација поактивно ги користи дигиталните канали за увид во состојбата и промените на сметките и за извршување електронски плаќања, при што нивното користење опаѓа постепено со зголемувањето на возраста на населението.

⁵ За податоците поврзани со населението од аспект на родовата и старосната структура се користени податоци од Државниот завод за статистика за 2021 година, како и податоци од платежната статистика на Народната банка.

Графикон 10

Платежни сметки – старосна структура по возрасни групи, по глава на жител

Извор: НБРСМ.

2.2 ПЛАТЕЖНИ КАРТИЧКИ, УРЕДИ НА МЕСТАТА НА ПРОДАЖБА И БАНКОМАТИ

Вкупниот број платежни картички на крајот на 2022 година изнесуваше 2,1 милион картички и бележи годишен пад од 0,7%. Од вкупниот број платежни картички, 83% се картички со дебитна функција и 17% се картички со кредитна функција, задржувајќи го истото структурно учество како во претходните три години. Притоа, физичките и правните лица најмногу ги поседуваат картичките од брендот „виза“ (53,9%), по што следува брендот „мастеркард“ (43,6%), додека останатите брендови се релативно малку застапени (2,5%).

Од аспект на технологијата на плаќањата, на крајот на 2022 година, од 2,1 милион картички издадени во Република Северна Македонија, 69,6% се засновани на бесконтактна технологија, што во однос на крајот на 2021 година претставува зголемување на структурното учество на картички засновани со бесконтактна технологија во вкупниот број картички со платежна функција за 1,3 п.п. или зголемување на учеството за значителни 16,6 п.п., во споредба со периодот пред пандемијата.

Покрај инфраструктурата којашто поддржува прифаќање електронски плаќања во земјата, развојот на дигитализацијата отвори иновативни можности за крајните корисници, нудејќи им дигитализирани платежни картички. На крајот од 2022 година, бројот на дигитализираните платежни картички за вршење плаќања преку мобилни телефони и преку други паметни уреди за вршење бесконтактни плаќања, достигна 40.664, од кои најголемиот процент (68,6%) се со дебитна функција, а остатокот се со кредитна функција.

Табела 4

Платежна инфраструктура за плаќањата со картички

ПЛАТЕЖНА ИНФРАСТРУКТУРА	2019	2020	2021	2022
Вкупно картички со платежна функција	1,847,394	2,112,885	2,125,888	2,112,004
<i>од кои според функцијата на картичката</i>				
дебитна	1,474,423	1,755,236	1,754,171	1,753,654
кредитна	372,971	357,649	371,717	358,350
<i>од кои според брендот на картичката</i>				
Мастер кард	793,744	897,870	922,100	927,370
Виза	1,004,154	1,173,530	1,161,512	1,145,211
Останати брендови	66,329	63,914	59,784	52,819
<i>од кои според технологијата на плаќања</i>				
контактни /бесконтактни	979,576	1,320,390	1,450,704	1,468,428
бесконтактни	10	1,593	2,144	2,498
интернет	19,638	10,872	11,410	11,983
Банкомати	1,041	991	981	1,013
со функција за депонирање готовина	164	197	202	235
со функција на кредитен трансфер	356	358	297	298
Уреди на физички места на продажба	28,380	28,139	29,807	29,916
контактни /бесконтактни	21,035	23,518	25,008	25,771
Уреди на места на продажба за е-трговија	1,020	1,383	1,652	1,891

Извор: НБРСМ.

За примената на бесконтактната технологија, паралелно со растот на бројот на контактнo-бесконтактните картички, забележлив е и годишен раст од 0,4% на бројот на уредите инсталирани на продажните места коишто покрај контактна, поддржуваат и бесконтактна технологија, со што достигнуаа учество од 86,1% во вкупниот број уреди за електронски плаќања на физичките места на продажба на крајот на 2022 година или зголемување за 2.2 п.п. во споредба со крајот на 2021 година, односно зголемување за 12 п.п. во споредба со периодот пред пандемијата.

Графикон 11

Годишни промени на бројот на платежните картички и уредите на физичките места на продажба, според технологијата на плаќањата (%)

Извор: НБРСМ.

Оттука, градењето солидна инфраструктура за употреба на бесконтактната технологија доведе и до постојан пораст на бројот и вредноста на трансакциите засновани на бесконтактна технологија, па така во текот на 2022 година, на терминалските уреди лоцирани во земјата коишто поддржуваат бесконтактна технологија се остварени 90,7 милиони трансакции во вредност од 71,2 милијарди денари, односно 83,4% од вкупниот број и 72,9% од вкупната вредност на трансакциите остварени со платежни картички издадени во земјата на терминалските уреди лоцирани во земјата.

Зголемена понуда и употреба на современите дигитални уреди за вршење на плаќањата во 2022 година се забележува и кај бројот на банкоматите со дополнителна функција за депонирање готовина со умерен годишен раст од 0,3% (или 298 банкомати), како и годишен раст од 16,3% на банкоматите за повлекување готовина (235 банкомати).

На крајот на 2022 година е забележан годишен раст од 16,1% кај вкупниот број трговци во земјата коишто прифаќаат плаќања со платежни картички (14.962), како и годишен раст од 15,8 % на бројот на трговците на физичките места на продажба (13.359). Во споредба со минатата година, е забележан годишен раст на бројот на трговци коишто прифаќаат плаќања со картички на местата на продажба за е-трговија за 19,1% (1.603). Од аспект на активноста на трговците, забележано е дека 93,2% од вкупниот број трговци, биле активни⁶ во текот на 2022 година, при што високата активност произлегува пред сè од бројот на трговците на физичките места на продажба (12.715, или 95,2% структурно учество на активните трговци во рамките на вкупниот број трговци на физичките места на продажба), додека, пак, бројот на активните трговци на местата на продажба за е-трговија изнесуваше 1.227, коишто сочинуваат 76,5% од вкупниот број трговци коишто прифаќаат плаќања со картички на овие места.

Табела 5

Распределба на инфраструктура за плаќања по општини во земјата – експозитури, банкомати, уреди на физичките места на продажба

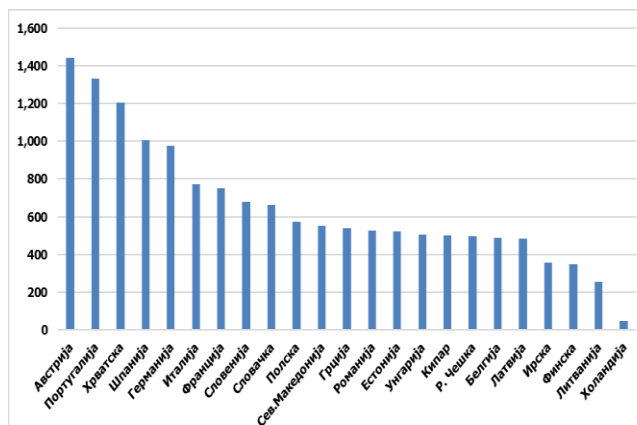
	Вкупен број	Општини со најголема покриеност на 10.000 жители	Општини со најголема покриеност на 10.000 жители во градот Скопје
Експозитури	397	Ресен (6), Пехчево (5)	Центар (12), Карпош (4), Аеродром (3)
Банкомати	1.013	Маврово и Ростуше (12), Охрид (10), Гевгелија (10), Дојран (10), Скопје (9)	Центар (62), Карпош (8), Аеродром (6)
Уреди на физички места на продажба во јавни служби и државни институции	1.511	Гевгелија (20), Дојран (16), Скопје (14)	Центар (145)
Уреди на физички места на продажба во трговијата	28.450	Гевгелија (302), Охрид (276), Скопје (255)	Центар (1.601), Карпош (341)

Извор: НБРСМ.

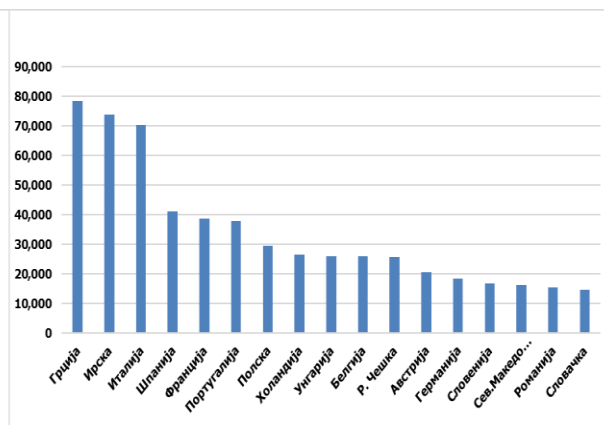
⁶ „Активни трговци“ се регистрирани трговци, преку чие продажно место во текот на календарската година за којашто се известува е извршена најмалку една платежна трансакција.

Граѓаните и компаниите во земјата го остваруваат физичкиот пристап за иницирање платежни трансакции, повлекување готовина, како и за плаќање со платежни картички во земјата преку 397 експозитури и 1.013 банкомати во земјата, односно 1.511 терминалски уреди на физичките места на продажба лоцирани во јавни служби и државни институции и 28.450 терминалски уреди лоцирани на физичките места на продажба во трговијата на крајот на 2022 година. Од аспект на инфраструктурната покриеност за иницирање платежни трансакции на десет илјади жители, најголема покриеност со експозитури на десет илјади жители имаат градовите Ресен и Пехчево, најголема застапеност на банкомати е забележана во Маврово и Ростуше, Охрид, Гевгелија, Дојран и Скопје, најголем број терминалски уреди на физичките места на продажба во јавните служби и државните институции има во Дојран, Гевгелија и Скопје (Општина Центар), додека, пак, најголема покриеност со терминалски уреди на физичките места на продажба во трговијата е евидентирана во Гевгелија, Охрид и Скопје. Во рамките на Градот Скопје, од аспект на целосната инфраструктура за извршување на плаќањата, најголема покриеност имаат општините Центар, Аеродром и Карпош.

Графикон 12
Број на банкомати на 1.000.000 жители

Графикон 13
Број на уреди на физичките места на продажба на 1.000.000 жители

Извор: НБРСМ.

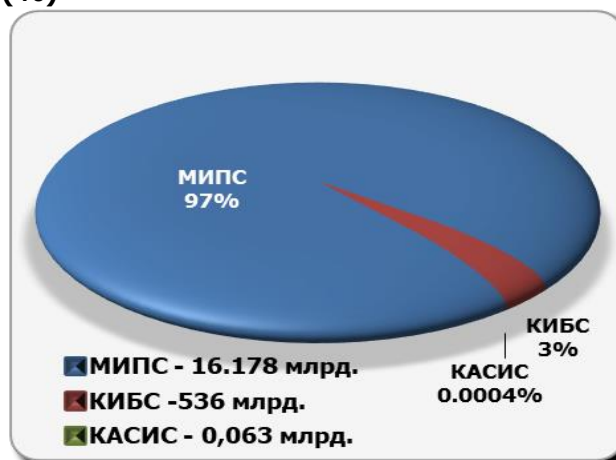
Споредбената анализа на податоците за банкоматите и уредите на физичките места на продажба во Република Северна Македонија со земјите членки на ЕУ покажува дека во земјата постои релативно добра застапеност на банкомати и уреди на физичките места на продажба. Имено, бројот на банкоматите во земјата изнесува 552 банкомати на милион жители, што е релативно блиску до просекот во споредба со просечниот број банкомати земјите членки на ЕУ (658). Најдобра покриеност со банкомати на милион жители имаат Австрија (1.443), Португалија (1.333) и Хрватска (1.206), а најмала Холандија (48). Од аспект на бројот на уредите на физичките места на продажба, во земјата се поставени 16.312 уреди на физичките места на продажба на милион жители, што е помалку за 2 пати од просекот на земјите членки на ЕУ (32.780).

3. ПЛАТНИТЕ СИСТЕМИ ВО ЗЕМЈАТА

Во Република Северна Македонија плаќањата во денари се извршуваат преку повеќе платни системи преку кои се разменуваат информации и се порамнуваат платежни трансакции. Платните системи преку кои се порамнуваат платежни трансакции во земјата се Македонскиот интербанкарски платен систем – МИПС⁷, Клириншките интербанкарски системи – КИБС⁸ и Интернационалниот картичен систем – КАСИС⁹. Сите деловни банки имаат сметки кај Народната банка преку кои во рамките на МИПС ги порамнуваат меѓусебните трансакции, трансакциите со Народната банка и трансакциите со државата и државните органи. Покрај преку МИПС, платежни трансакции на износ до 1 милион денари вообичаено се извршуваат преку системот за мали плаќања КИБС.

Графикон 14

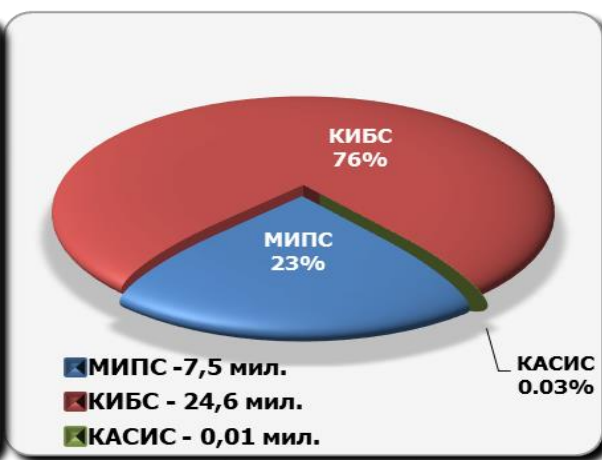
Учество на платните системи во вкупната вредност на трансакциите во 2022 година (%)

Извор: НБРСМ.

Графикон 15

Учество на платните системи во вкупниот број трансакции во 2022 година (%)

Во 2022 година, вкупната вредност на трансакциите во земјата остварена преку платните системи – МИПС, КИБС и КАСИС достигна 16.714 милијарди денари, при остварени 32,1 милион трансакции, забележувајќи годишен пад кај вредноста од 14,2% и годишен раст од 1,4% кај бројот на остварените трансакции. Од аспект на вредноста на трансакциите, најголемиот дел се извршени преку платниот систем МИПС, и тоа 97%, додека останатиот дел од 3% од вкупните плаќања се извршени преку платниот систем КИБС. Во структурата на бројот на трансакции во истиот

⁷ МИПС – Македонскиот интербанкарски платен систем е систем за бруто-порамнување во реално време (RTGS) на плаќањата, чиј оператор и сопственик е Народната банка и главно се користи за плаќањата со висока вредност и за итните меѓубанкарски плаќања.

⁸ Клириншката куќа „Клириншки интербанкарски системи“ АД Скопје е оператор на системот за мултилатерално одложено нето-порамнување за обработка на мали плаќања, чиј износ не надминува 1.000.000 денари.

⁹ Интернационалниот картичен систем АД Скопје (КАСИС) претставува систем за мултилатерално одложено нето-порамнување на плаќањата со домашни брендови на платежни картички.

период, најголемо учество забележа платниот систем КИБС (76%), по што следува платниот систем МИПС со 23%, додека КАСИС има мало учество (0,03%).

Нето-порамнувањата на плаќањата преку платниот систем КИБС и платниот систем КАСИС се вршат на редовна основа преку системот за порамнување МИПС, којшто во 2022 година работеше 247 дена, при висока достапност за учесниците во системот од 100%.